

طرحی برای پیشگیری از افت درسی

کمال گویلی کیلانه

مدیر آموزگار دبستان شهیدان، روستای دربنده، سنندج

ضرورت اجرای طرح

یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و مشکلات معلمان در آغاز هر سال تحصیلی افت آموزشی دانش‌آموزان و فراموش کردن مطالب درسی پایه گذشته است. جالب اینکه بدون توجه به علل و عوامل ایجادکننده این مسئله، معمولاً با آن دو نوع برخورد می‌شود؛ گروهی از معلمان با این نگرش که این دانش‌آموزان از پایه‌های قبل ضعف آموزشی دارند، همه‌چیز را به گردن دانش‌آموزان و معلمان سال قبل می‌اندازند و بدون توجه به رفع مشکل آموزشی ایجاد شده، آموزش درس‌های جدید را شروع می‌کنند و از همین زمان، ضعف آموزشی دانش‌آموزان دو چندان می‌شود. گروه دوم معلمانی هستند که با صرف وقت و انرژی زیادی به تمرین و تکرار درس و آموزش مجدد مطالب درسی سال قبل اقدام می‌کنند و عملاً یک تا دو ماه از زمان آموزش سال جدید تحصیلی را به این موضوع اختصاص می‌دهند. در این صورت، از ساعات آموزشی مصوب سال جدید کاسته می‌شود. این درحالی است که من با راه‌حلی که به کار بردم، توانستم در کلاس خودم این مشکلات را کاهش دهم و به حداقل ممکن برسانم.

ضعف آموزشی دانش‌آموزان در آغاز سال تحصیلی برای من خیلی سخت و ناگوار بود؛ چرا باید از همان آغاز سال تحصیلی

دانش آموزانم مشکل آموزشی داشته باشند و در آن‌ها این احساس به وجود آید که قادر به انجام دادن تمرین‌ها و پاسخ‌گویی به سؤالات درسی نیستند؟ آن هم سؤالات درسی سال قبل که تا چند ماه پیش به راحتی قادر به انجام دادن آن‌ها بوده‌اند. همین احساس ناخوشایند می‌توانست بر عملکرد آموزشی و یادگیری آنان تأثیرات منفی داشته باشد. به همین سبب، روی موضوع و بررسی علل و عوامل ایجادکننده آن متمرکز شدم و پس از بررسی جوانب مختلف، دریافتم که مهم‌ترین علت و عامل این افت تعطیلات تابستانی و به‌وجود آمدن وقفه چهار ماهه در فعالیت‌های آموزشی و سایر فعالیت‌های یادگیری است که موجب کاهش و افت آموزشی آنان در شروع سال تحصیلی جدید شده‌است.

آن هم چهار ماه تعطیلی و دور ماندن از درس و مدرسه در روستا که هیچ‌گونه فعالیت آموزشی، فرهنگی و ... موجود نیست و علاوه بر این، دانش‌آموزان مجبورند در کارهای کشاورزی مشارکت کنند. متأسفانه آموزش و پرورش هم نتوانسته است هیچ‌گونه برنامه‌ای برای آنان در نظر بگیرد و این سوء تدبیر ما صدمات و لطمه‌های آموزشی و درسی به دانش‌آموزان و معلمان وارد می‌کند که معمولاً در آغاز سال تحصیلی متوجه آن‌ها می‌شویم.

مراحل اجرای طرح و نظارت بر اجرای آن

یکی از اصول مورد توجه در مسائل اجتماعی و فرهنگی این است که همیشه پیشگیری بسیار بهتر از درمان است. پس، در مورد افت آموزشی دانش‌آموزان در شروع سال تحصیلی راه‌حل‌های متفاوتی را پس از مشورت با همکاران مدنظر قرار دادیم ولی آنچه بیش از همه توجه ما را به خود جلب کرد، یافتن راه‌حلی بود که از وقوع مشکل، یعنی افت آموزشی دانش‌آموزان، پیشگیری کند نه اینکه بعد از به‌وجود آمدن مشکل به دنبال رفع آن باشیم؛ آن‌هم با صرف هزینه‌های انسانی و زمانی.

بنابراین، به محض اتمام فعالیت‌های آموزشی دانش‌آموزان در خردادماه، مقدمات اجرای طرح را مهیا کردم. قبل از هر کاری، دروسی که بیشترین تأثیر را در مشکلات آموزشی دانش‌آموزان داشتند، با نظر خواهی از همکاران مشخص شد (فارسی، ریاضی، قرآن). در کنار این دروس، بحث کتاب‌خوانی و مطالعه کتاب‌های غیردرسی هم برای من بسیار ضروری و قابل توجه بود؛ چرا که دانش‌آموزان به افزایش سطح اطلاعات و گسترش گنجینه لغات برای نوشتن نیاز داشتند. پس از تعیین سرفصل فعالیت‌های تابستانی دانش‌آموزان، برنامه زمان‌بندی حضور آنان را به صورت هر دو هفته یک روز در مدرسه تدوین کردم تا عملکرد آموزشی و کتاب‌خوانی دانش‌آموزان را بررسی کنم و بازخوردهای لازم را در جلسه بعد به آن‌ها ارائه دهم. گام بعدی توجیه اولیای دانش‌آموزان بود. در همان روزی که کارنامه‌های توصیفی و تربیتی دانش‌آموزان را به رؤیت و امضای آنان رساندم، درباره اجرای برنامه و نحوه تعامل آنان با مدرسه در طول برنامه در ایام تابستان و مسئولیت‌های آنان در قبال اجرای این فعالیت‌ها، توضیحات لازم را دادم. همچنین، جدول زمان‌بندی کلاس‌ها و کتاب‌های غیردرسی متناسب با دانش‌آموزان را که از قبل آماده کرده بودم، به آنان تحویل دادم.

چون برای تشکیل کلاس‌ها در ایام تعطیلات تابستان به هماهنگی

و اخذ مجوز اداره نیاز داشتیم، با ناحیه متبوع مکاتبه و درخواست صدور مجوز نمودم.

در کنار تعیین فعالیت‌های درسی و غیردرسی برای دانش‌آموزان، از فواصل زمانی تشکیل کلاس‌ها به منظور ارزیابی و سنجش عملکرد آنان ابزارهای مناسبی مهیا کردم؛ از جمله انواع آزمون‌های مداد کاغذی، عملکردی، ارائه گزارش، مصاحبه و شرح وقایع، خلاصه‌نویسی کتاب‌های غیردرسی و بیان خاطرات در جمع دانش‌آموزان.

به هر حال، سعی کردم که دانش‌آموزان نه تنها از تعطیلات تابستانی لذت ببرند بلکه از مسائل آموزشی و فعالیت‌های یادگیری زیاد دور نمانند و از طریق مطالعه و کتاب‌خوانی، مرور درس‌ها، روخوانی قرآن کریم و بیان اذکار نماز و سایر فعالیت‌های متنوع دیگر، حلقه‌های یادگیری سال تحصیلی قطع نگردد و به جریان یادگیری سال تحصیلی جدید متصل گردد. به این ترتیب، هر دو هفته یک روز طبق برنامه به روستا می‌رفتم و به مدت چهار ساعت برای دانش‌آموزان کلاس تشکیل می‌دادم. در هر ساعت، یکی از دروس را بررسی و عملکرد دانش‌آموزان را مشخص می‌کردم و توضیحات لازم برای دو هفته آینده را می‌دادم. دانش‌آموزان نیز نتایج کتاب‌خوانی و مطالعه کتاب‌های غیردرسی را ارائه می‌دادند و کتاب‌های دیگری در اختیار آنان می‌گذاشتم. گاهی هم در صورت نیاز، تمرین‌های مکمل درسی به آنان می‌دادم تا با مراجعه به دروس مربوط، آن‌ها را انجام دهند.

نتایج طرح

در طول اجرای طرح که تقریباً سه ماه است و هم‌اکنون مشغول اجرا هستیم، وقتی می‌بینم دانش‌آموزان طبق برنامه پیش‌بینی شده پیش می‌روند و هر بار که در کلاس‌های رفع اشکال و مرور درس، عملکرد آن‌ها را بررسی می‌کنم، حس می‌کنم که توانسته‌ام ارتباط دانش‌آموزان با مطالب درسی را حفظ و به آن‌ها کمک کنم تا آموخته‌هایشان را نگهداری و تثبیت نمایند و چون این کار در ایام تعطیلات تابستان تکرار می‌شود، همواره دانش‌آموزان آمادگی دارند تا مطالب درسی را که در طول سال آموخته‌اند در عمل به کار ببرند و تمرین‌ها و آزمون‌های ارائه‌شده را به خوبی انجام دهند. از آنجا که آخرین مرحله طرح مصادف با نیمه اول شهریورماه است، مطمئن هستم که در آغاز سال تحصیلی دانش‌آموزانم دیگر افت آموزشی و درسی نخواهند داشت و برای اینکه از این مورد کاملاً مطمئن شوم، از اولیای دانش‌آموزان و همچنین راهبر آموزشی نظر خواهی خواهیم کرد تا عملکرد دانش‌آموزان و وضعیت آموزشی آنان را با سال قبل مقایسه کنند. انتظار هم دارم که همگی بر این موضوع تأکید داشته باشند که میزان آمادگی دانش‌آموزان و توانایی آنان در پاسخ‌گویی به سؤالات و همچنین شروع آموزشی درس‌های سال جدید بسیار بهتر از شروع سال قبل می‌باشد.

در پایان تأکید می‌کنم از آنجا که تعطیلات چهار ماهه تابستان در دوره ابتدایی و به‌ویژه در مناطق محروم و روستایی موجب افت آموزشی دانش‌آموزان را فراهم می‌آورد، پیشنهاد می‌شود این راه‌حل از سوی برنامه‌ریزان و صاحب‌نظران مورد بررسی قرار گیرد و به‌صورت برنامه و طرح استانی و کشوری به‌گونه‌ای اجرا شود که صدمات این وقفه آموزشی به حداقل ممکن برسد.